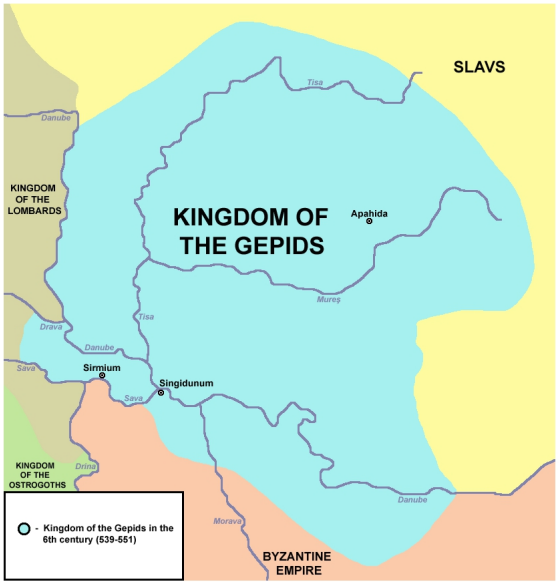
Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE
Miercuri, 25 Noiembrie 2020 08:13 -

Iată "coincidenţele" oiconimice cu Finlanda: în ţinutul Oulun (Oulun Lääni) avem oiconimele: Kalapudas, Tyrnävä, Temes, Muhos, Hyttilä, Kopsa, Kastell, Karvonen, Escola, Orava, Luonua, Mikolla, lacul Kiljanjärvi, Rahja, Vintteri, Porkka, Näsälä, Mahala (Calapodeşti Bacău, poate cf. tribului greco-scitic kalipidai. Un comandant Edermas, fiul lui Calopodios e amintit în Cronografia lui Teophanes Confessor; Târnova/Tornova, Târnoviţa, Temeşeşti din Arad, Târnăveni/Sankt Martin Mureş şi Târnava Dolj; Timiş din Timiş; Mohu Sibiu; Chitila Ilfov; Copşa Sibiu, Castelu/Chiostel Constanţa, probabil în conexiune cu Keszthely din Zala Ungaria -proveniţi din captivi ai unui raid tătar ? amestecaţi cu tătari şi emigraţi în România ?- frecvent se pare şi în spaţiul antic iliric; Târgu Cărbuneşti Gorj şi Cărvuna/Cavarna Caliacra, Bulgaria; Sculia Timiş sau Sculeni Iaşi; Oraviţa Caraş-Severin; Luna şi Micula din Satu-Mare; Chilieni-Kily én Covasna
, Rohia Maramureş, Vintere Bihor, Purcăreţi Alba şi pârâul Porcu din Călimani, Năsal şi Măhal din Cluj); în ţinutul Vaasan Lääni: Syrjälä, Ruuska, Varis, Kounsarka şi Kolunjoki, Arpaisenjärvi, Ruona, Lapua, Tarkka, Turja, Bradd, Nygren, Esk, Nikola, Alanen, Herranen, Luoma, Herttua, Märsilä, Jylha, Viiperi (Gura Siriului din Buzău; munţii Poiana Ruscăi; Variaş din Timiş; Colun/ Kellen şi Arpaşu ? din Sibiu –par tiurcice-; Rona şi Lăpuş din Maramureş;

Tărcaia, Tărcăiţa Bihor, Tărhăuşi Bacău; Turia/Torja din Covasna/Olt, Timoc şi Grecia; Brad din Alba/Hunedoara ori Bradu Neamţ, dar şi măgura Bradlo 601 m din Olomoucký, Moravia-Cehia şi Bradło 544 m la cca. 6 km sud de Myjava/Trenčín-Slovacia; Negrenii de Câmpie din Mureş şi Negreni din Cluj şi Bacău; Escu şi Nicula din Cluj; Olanu Vâlcea, Herina Bistriţa-Năsăud, Loman Alba şi Lom din Montana, Bulgaria, Hârtieşti Argeş, Marsilieni Ialomiţa, poate cf. şi Marsala din Sicilia-Italia, Marseille Franţa, ori din numele tribal pare-se celtic Marsigni, Jilava Ilfov, Jihlava Cehia sau Gilău Cluj, Vipereşti Buzău); în Uudenmaan Lääni: Ingarskila, Herttoniemi, Puotinkilä, Puttila, Pekkia (Ingăreşti Neamţ, Hertioana Bacău, Putina Argeş, Putila, Cernăuţi-Ucraina, Pechea Galaţi şi
Pachia Covasna

), dar şi Haaga, Frisans, Danskarbyu (Hagău Cluj; antroponime din etnonime sau Dancăş Iaşi); în ţinutul Turun Ja Porin Lääni avem: Alanen, Skyttä, Moisio, Saha, Salo, Soukko, Maja, Yläne şi Ylinen, râul Kovesjoki, Työtilä şi Tautila, Väkkärä, Hongonjoki, Seppälä (Olanu Vâlcea sau Aluniş din Argeş şi Dâmboviţa, Schitu din Giurgiu şi Vaslui, Moisei şi Suciu de Sus Maramureş, Zalău Sălaj, Săhăteni Buzău, Maia Ialomiţa, Ileni Braşov şi Ilieni Covasna, Ileana Buzău şi Călăraşi şi Ilenuţa, Raion Făleşti-Rp. Md., Coveş Sibiu, Tetila Gorj sau Titila Vrancea, Văcăreşti Dâmboviţa, Hângăneşti Bacău, Tsepelovo Pind/Grecia, poate Ţipileşti Iaşi); în ţinutul Hämeen Lääni: Putula, Ylänne, Ylännainen şi Ylenjoki, Säyrylä, Sahrajärvi, Syrjäntaka, Loopi, Kaarpi şi Ahtila una lângă alta, dar şi Attila şi Kärppä, Metsäkylä, Timböle, Kittilä, Viitanen, Kopila, Lunkas (Pătulele Mehedinţi, Pătuleni Argeş sau oronimul Pătula de 1282 m din masivul Bârgău; Cărpiniştea, Ileana, Săruleşti şi Valea Largă-Săruleşti şi Sările, Gura Siriului, toate din Buzău; Sărişor Suceava; Lopatnic şi Cărpineni Rp. Md., Cărpinenii/
Csángótelep Covasna
; nume propriu hunic Attila; Aminciu/Meţovo Pind –logic, el provine din italicul: Mincio-, dar şi Metz din Franţa; Tâmboeşti Vrancea, Tâmbureşti Dolj ?, Chitila Ilfov, Vităneşti Vrancea, poate Copalnic Maramureş sau Koplik din Albania, Lunca Neamţ); în ţinutul Kymin Lääni: Alanko, Kälviäinen, Kattelus, Lillikas, Pampyöli, Pekkia, Tinkan, Saareks, Saikko (Olanu Vâlcea, Calvini Buzău, Căţelu Ilfov, Liliac Neamţ sau Lilieci Bacău/Ialomiţa, Pompa Rp. Md., Pechea Galaţi şi
Pachia Covasna
, Tânganu Ilfov, Suarăş Cluj, Isăicani Rp. Md.); în ţinutul Kuopion Lääni: Eskeelä, Hämälä, Lahovaara, Nikula, Syrjälä, Tuunalo (Schiuleşti Prahova, Schela Dâmboviţa/Galaţi/Prahova, *cehă skála- engleză <stone, rock>*
. Fonetic, oiconimul finlandez ar fi mai apropiat de oiconimele româneşti; Humuleşti Neamţ, plasa Homolje-Timoc, Humelicë din Albania, antroponimul Lahovary, Nicula Cluj, Gura Siriului Buzău, Tunari Dâmboviţa/Ilfov); în ţinutul Mikkelin Lääni: Kuosmala, Kumpuranta, Pohjola, Sulkava, Sydänmaa (Cozma Mureş,
Cozmeni Harghita
, Cozmeşti Iaşi; Cumpărătura –comparaţie îndoielnică-, Pojorâta, Solca toate în Suceava sau Selckë Albania, incert dar posibil, căci nu pare logic să fie biblic, deşi <?>: Sodomeni Iaşi); în ţinutul Lapin Lääni: Armassaari, Kittilä, Njaugaijoki şi Njaugairoaivi, Toanganoaivi, Nikulasjoki şi Nikulasjärvi, râurile Aadar, Muoravaarakkajoki, Kapsajoki, dealul Postovaara 369 m, Jesiö, Rovaniemi, Alaniska, Tapio şi Taapajoki, Severi şi Severinjärvi, Pyssykorva, Moskuvaara, Vuoma, Ylivaara, Tshuomasvaara 438 m şi Ruuhivaara 218 m, Tšubbuonjarga, Kynsijärvi (
Armăşeni Harghita
şi Armăşeşti Ialomiţa, Chitila Ilfov, vârf Negoiu 2535 m în munţii Făgăraş, Negoieşti Prahova, Tânganu Ilfov, Nicula Cluj, fluviul Oder şi toponim Vallahades Odra, poate Hădăreni Mureş, Moraviţa Timiş, râul Morava, precum şi Moravë Albania, deşi toponimul Muoravaarakkajoki e un compus îndoielnic, Capşa Neamţ, masiv Postăvaru şi vârf Postăvaru 1799 m, Iaşi, antroponim secuiesc Eőssi, Rovina Hunedoara ?, Olăneşti, Olanu şi Alunu din Vâlcea, Tapia Timiş considerat de unii ca dacic cf. Tapae (dar mai apropiat fonetic de oiconimul finic), Drobeta-Turnu Severin şi Severineşti din Mehedinţi, Piţiga Alba, Piţigoi Prahova şi Piţigaia Călăraşi, dar şi vârf Pisiac din Munţii Poienii Braşovului, Moţca Iaşi, Moscu Galaţi, Moscopole Albania, Vama Satu-Mare/Suceava, Ilioara Mureş, Ciumeşti Satu-Mare, Rohia Maramureş, poate Ciobani Argeş, poate Satchinez Timiş). Este adevărat că pentru Târnăveni/Târnava avem şi Tärnaby Suedia, Tyrnavos Grecia, Trnava/Turnov Cehia, Veliko Tŭrnovo Bulgaria, Tarnów Polonia, Trnava Slovacia...; pentru Sculia avem şi Scuol Elveţia şi Scolus în Grecia antică (dna.

istoric Victoria Vaschide consideră că sciţii utilizau etnonimul propriu Scolotes. Scythes ar fi fost exonim) şi comparaţiile multiple pot continua.

Putem să raportăm denumirile de ţinuturi din Finlanda la unele nume tribale (Oulun-alani, Vaasan-Wusun, Uudenmaan-Uzii), dar e greu de stabilit vreo legătură efectivă. Ca şi la noi, avem o sinteză complexă şi complicată. Desigur, pot fi şi urme indo-iranice mai vechi (scito-sarmatice, agatârse, alane, gelone). Iar pentru ţinutul Vaasan, echivalentele din România ar fi provenite în principal pe filiera bissenilor turcofoni (pecenegi) şi mai puţin a populaţiei Wusun, presupus de limbă iranică. Toate aceste interpretări sunt discutabile. Totuşi, denumirile mono şi bisilabice sunt totdeauna susceptibile la interpretări şi reinterpretări.

În Norvegia, într-o zonă cu puternică influenţă sud-saami (Åarjelsaemien) în comitatele Nord Trøndelag şi Sør Trøndelag regăsim: Røyrvik (în sud-saami Raarvihke), Røros (în sud-saami Plassje) şi Røra, Brekken (în sud-saami Prahke), Glåmos, Feragen, Galåa, râul Lågen, lacul Mjøsa, Namsos, Inderøy, Fagerås şi Meieri (la Trondheimsfjorden), Flora (pe râul Nea), Sirmo (la Selbusjøen), Søvatsli şi Vatsli (la lacul Søvannet), Snåsa (în sud-saami Snåase), Agle, Jørstadt, Engan (aşezat pe râul Gula) cu corespondenţele: masiv Rarău, Rora Mureş ?, Prohozeşti Bacău, Prahovo plasa Negotin jud. Craina/Timoc-Serbia, Prags- S. Tirol Italia şi Praga Cehia, Grămeşti Suceava, Fărăgău şi Obcina Ferigelor la N de Sălard în munţii Căliman, Gălăoaia şi Miheşu de Câmpie din Mureş, Logăneşti raion Hânceşti Rp. Md., râul Neamţ, India şi Sîrma din Rp. Md, Făgăraş Braşov, Maieru Bistriţa-Năsăud, Floru Olt, Floru/Flamburari din Grecia, muntele Flora 1727 m la N de Coinsco/Konsko, Uma/Huma FYROM, cf. zeiţei romane a primăverii Flora; Sovata (deşi Søvatsli pare compus), Sânişor, Agrişteu, Iara, Ungheni toate Mureş. În comitatul Nord Trøndelag: Moldøren pe râul Meldelva la vărsarea în fiordul Verasund. În comitatul Sør Trøndelag: Kjellen, Reppe, Kotsøy, Almås, Dragåsvoll, toate pe râul Gaula.

În Finnmark din nordul Norvegiei pe râul Tana (Deatnu în nord-saami) avem aşezarea Sirma (de comparat cu anticul Sirmium; cu sat Sermenin Macedonia posibil cândva cu populaţie mixtă, macedoslavă şi megleno-română, acum vorbitori macedoslavi; Sîrma raion Leova-Rp. Md., Sărmaşu Mureş, dar şi Sermo şi Carae din Hispania romană, lângă Caesar Augusta, precum şi Syrmos, afluent de stânga al Hebrus în Thracia; Syrmos era şi un rege al triballilor, cu capitala la Oescus); de asemenea, Kiberg (Kiiperi în Kven), Børselv (Pyssyjoki în Kven, Bissojohka în nord-saami), Karasjok (Kárášjohka în nord-saami), Skjånes (Skeavvonjárga nord-saami) pentru care rezonează: Chipereşti Iaşi, Bisoca şi Chiperu din Buzău, Pitsiota/Pissiota la NE de Karpenisi Sterea Ellas Grecia (identic cu antroponimul aromânesc care a dat numele mănăstirii de lângă Bucureşti; Karpenisi ar corespunde Cărpeniştea Buzău, Cărpeniş Argeş), Caraşova şi Scăiuş Caraş-Severin, Boldeşti-Scăeni Prahova, Scăeni Buzău. În bazinul râului Kautokeino (Guovdageainu în nord-saami) avem lacurile (jávri semnificând lac): Bajášjávri, Čárajávri, Geađgejávri, Iešjávri, Stuora Galbajávri (Băieşti şi Geoagiu din Hunedoara, Gyügye pe Someş în Szabolcs-Szatmár-Bereg; Baiasa-Vovousa Epir, Grecia;

Ceauru şi Iaşi-Gorj din Gorj; Galbenu Brăila şi Gălbinaşi Buzău). Coroborând cu faptul că o hartă daneză din 1660 indică în Finnmark (Finmarchia) localităţile Rouxela şi Rourela, concluzionez că sunt urme scito-sarmatice (yazige, roxolane, siraci) în amestec cu populaţia saami (sau invers, sarmaţii proveneau eventual dintr-un amestec indo-european şi saami). Pentru Rouxela avem Bâsca Rozilei Buzău (!?). Cum Kistrand este denumit în nord-sami Čuđegieddi şi în kven Ryssämarkka, presupun că amestecul roxolan s-a petrecut iniţial cu populaţia Chud, abia apoi cu saami. În Lapland în Finlanda: Kittilä, Rovaniemi, Tornio (în nord-saami Duortnus): Chitila ?, Dorna ?, iar în Suedia, Kiruna (Giron în nord-saami) nu are corespondent românesc (poate Chirana), dar ar avea în regiunea catalană: Girona. Tot în Suedia, la est de parcul naţional Muddus regăsim Rotna, lacurile Rudnajaure şi Radnejaure, râul Rudnajåkko (Rudna Timiş; Rodna Bistriţa-Năsăud, dar şi vârful Roudná 781 m Moravia, sat Roudno la râul Moravice Moravia), la vest de acelaşi parc avem dealul Gallapuouda 783 m, probabil într-o zonă cu prezenţă saami (conform Calapodeşti Bacău).

Toate aceste comparaţii dau de gândit, chiar dacă unele sunt forţate.

Partea a III-a va fi o prezentare a datelor istorice cunoscute, preluate în special din *Colectiv-"Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea", Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 1995.*

Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE din surse scrise şi internet, preluate într-o lucrare literară